

INVESTITSION SIYOSATNI AMALGA OSHIRISHDA MOLIYAVIY RESURSLARNI SAFARBAR ETISH: BANK VA PUL-KREDIT SIYOSATINING ROLI

Nematulloyev Suxrob Sobirovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Bank ishi” kafedrasi dotsenti

Nusratov Azizbek San’atillayevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistri

Annotatsiya Investitsiyalar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy rivojlanishning asosidir. Moliyaviy resurslarni samarali safarbar etish o'sishni rag'batlantiradigan mustahkam investitsiya siyosatini amalga oshirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu tezisda bank va pul-kredit siyosati ob'ektivi orqali moliyaviy resurslarni safarbar qilish ko'rib chiqiladi va ushbu mexanizmlar mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni qanday jalb qilishiga e'tibor qaratiladi. Biz ushbu kontseptsiyani turli mamlakatlardagi aniq misollar yordamida, rivojlanayotgan bozorlar tajribasiga alohida e'tibor qaratgan holda o'rganamiz.

Kalit so'zlar: *investitsiya, bank, pul-kredit, jamg'arma, institutsional, deposit*

Kirish. Bank sektori jamg'armalarni investitsiyalarga yo'naltirishda asosiy hisoblanadi. Banklar omonatchilardan depozitlarni yig'ish va investorlarga kreditlar berish orqali resurslarni safarbar qiladi. Ushbu vositachilik jarayoni iqtisodiyotda mavjud resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash uchun zarurdir.

1. Depozitlarni safarbar qilish: banklar ham individual, ham institutsional omonatchilarni jalb qiluvchi turli xil jamg'arma mahsulotlarini taklif qilish orqali depozitlarni jalb qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Masalan, jamg'arma hisobvaraqlari yoki innovatsion jamg'arma sxemalari bo'yicha yuqori foiz stavkalarini joriy etish

investitsiyalar uchun safarbar qilingan ichki resurslar hajmini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Bu 1990-yillarda Hindistonning bank sektoridagi islohotlarda yaqqol namoyon bo'ldi, bu erda liberallashtirish jamg'arma stavkalarining o'sishiga va natijada investitsiyalarning yuqori sur'atlariga olib keldi.

2. Kredit taqsimoti: Depozitlar jalb qilingandan keyin banklar bu resurslarni iqtisodiyotning turli tarmoqlariga ajratadilar. Kreditning samarali taqsimlanishi resurslarning samarali investitsiyalarga oqib kelishini ta'minlaydi va shu bilan iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi. 20-asrdagi jadal sanoatlashtirish bosqichida Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda ko'rilgan maqsadli kreditlash siyosati yo'naltirilgan kreditning strategik tarmoqlarni qo'llab-quvvatlashi va iqtisodiy rivojlanishga yordam berishiga misoldir.

3. Risklarni boshqarish: Banklar kreditlash bilan bog'liq risklarni ham boshqaradi, bu esa uzoq muddatli investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash uchun juda muhimdir. Diversifikatsiyalangan moliyaviy mahsulotlarni taklif qilish va kredit riskini baholash vositalaridan foydalangan holda, banklar muvaffaqiyatga erishish ehtimoli yuqori bo'lgan loyihalarga mablag'lar ajratilishini ta'minlashi mumkin, bu esa institut va iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi.

Pul-kredit siyosati investitsiyalarni rag'batlantirish vositasi sifatida

Foiz stavkalari va pul massasini boshqarishni o'z ichiga olgan pul-kredit siyosati iqtisodiyotdagi investitsiyalar darajasiga ta'sir qilishning kuchli vositasidir. Markaziy banklar iqtisodiy kontekstga qarab investitsiyalarni rag'batlantirish yoki cheklash uchun turli vositalardan foydalanadilar.

1. Foiz stavkasi siyosati: Foiz stavkalarini pasaytirish qarz olish xarajatlarini kamaytirish orqali investitsiyalarni rag'batlantirishi mumkin. Bu 2008 yilgi moliyaviy inqirozdan keyin Yevropa Markaziy banki tomonidan kapitalni arzonroq va qulayroq qilish orqali investitsiyalarni ko'paytirishni maqsad qilgan agressiv pul-kredit siyosati kabi ko'plab holatlarda kuzatilgan. Aksincha, foiz stavkalarini oshirish haddan tashqari investitsiyalarni cheklab qo'yishi va 1970-yillarning oxirida AQShda inflyatsiyaga qarshi

kurash bo'yicha Federal rezervning harakatlarida ko'rinib turganidek, aktivlar pufakchalarining oldini oladi.

2. Valyuta kursini boshqarish: pul-kredit siyosati valyuta kursini boshqarish orqali investitsiyalarga ham ta'sir qilishi mumkin. Barqaror va raqobatbardosh valyuta kursi valyuta kurslarining o'zgarishi xavfini kamaytirish orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilishi mumkin, bu esa, ayniqsa, tashqi moliyalashtirishga qaram bo'lgan iqtisodlar uchun muhimdir. Xitoyning boshqariladigan o'zgaruvchan valyuta kursi rejimi so'nggi bir necha o'n yilliklarda uning iqtisodiy o'sishini kuchaytirgan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muhim rol o'ynadi.

O'zbekistonning bank va pul-kredit siyosati

O'zbekistonda hukumat moliyaviy resurslarni sarmoyaga jalb qilish maqsadida bank va pul-kredit siyosatida bir qancha islohotlarni amalga oshirdi. Bank sektorini liberallashtirish moliyaviy inklyuzivlikni yaxshilash chora-tadbirlari bilan birgalikda investitsion pulga ichki jamg'armalar oqimini sezilarli darajada oshirdi. Bundan tashqari, O'zbekiston Markaziy bankining valyuta kursini barqarorlashtirish va inflyatsiyani boshqarish borasidagi sa'y-harakatlari ham ichki, ham xorijiy investitsiyalar uchun qulay muhit yaratdi.

1. Bank islohoti: O'zbekiston bank sektoridagi islohotlar moliyaviy xizmatlar samaradorligi va ulardan foydalanish imkoniyatini oshirishga qaratilgan. Hukumat xususiy banklarning o'sishini rag'batlantirdi va sektorda raqobatni kuchaytirish choralarini ko'rdi. Ushbu islohotlar, ayniqsa, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va o'sish uchun muhim bo'lgan kichik va o'rta korxonalar (KO'B) uchun kreditlar mavjudligini oshirishga olib keldi.

2. Pul-kredit siyosatiga tuzatishlar: O'zbekiston Markaziy banki investitsiyalarni rag'batlantirgan holda makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash maqsadida ehtiyotkor pul-kredit siyosatini amalga oshirdi. Inflyatsiyani nazorat ostida ushlab turish va foiz stavkalarini boshqarish orqali markaziy bank uzoq muddatli investitsiyalar uchun qulay muhit yaratishga yordam berdi. Qolaversa, valyuta kursini liberallashtirish borasidagi

so'nggi sa'y-harakatlar O'zbekistonni xorijiy investorlar uchun yanada jozibador qilib, mamlakat sarmoyaviy salohiyatini yanada yuksaltirdi.

Xulosa

Iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi samarali investitsiya siyosatini amalga oshirish uchun bank va pul-kredit siyosati orqali moliyaviy resurslarni safarbar etish muhim ahamiyatga ega. Turli mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston tajribasini o'rganar ekanmiz, resurslarni samarali investitsiyalarga yo'naltirishda yaxshi faoliyat ko'rsatayotgan bank tizimi va oqilona pul-kredit siyosati muhim ahamiyat kasb etishini ko'rish mumkin. Mamlakatlar o'zlarining moliyaviy siyosatlarini takomillashtirishda davom etar ekan, ushbu misollardan olingan saboqlar investitsiyalar uchun resurslarni jalb qilish bo'yicha kelajakdagi strategiyalarni shakllantirish uchun qimmatli tushunchalar berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. IMF's "Uzbekistan: Staff Report for the Article IV Consultation"
2. <https://cbu.uz/>
3. <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan>
4. John Maynard Keynes, The General Theory of Employment, Interest, and Money
5. Al-Amin, Economic Reforms in Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan